

„Post-referat“ la cartea *Iudaismul*, de Hans Küng, sau Despre o „solidaritate critică“

Cartea teologului Hans Küng „Iudaismul“ este o carte deosebită prin structura ei, putându-se subintitula „Studiu teologico-politic“, ca să folosesc o sintagmă spinoziană. Ea se subintitulează însă „situația religioasă a timpului“. Oricum, titlul *Iudaismul* mi se pare inadecvat. Aceasta e o altă poveste. (Tranziția de la istorie și teologie la postura de analist politic mi se pare forțată și hibridă. În fond, care „analist politic“ nu și-ar nuanța și corija opiniile după 15 ani de la publicarea unui text?) [...] Cartea este, neîndoind, interesantă, o sinteză bazată pe o informație bogată iar autorul se dovedește un bun didact (scheme, hărți, grafice, paralele între religiile monoteiste). Notele substanțiale indică și ele, ca și textul propriu-zis, o atitudine net antifascistă. Este astfel criticat Martin Heidegger, citez: „Implicarea lui M.H. în național-socialism a fost mai serioasă și de mai lungă durată decât se considerase timp îndelungat“.

Un merit deosebit al cărții este recunoașterea pe larg a rolului Bisericii creștine în alimentarea antisemitismului vreme de două mii de ani, care a culminat cu un Holocaust. (Dar, la acest subiect sensibil, apare un tabel dubios (p. 300),

preluat după H. Gilbert, cu „cifra evreilor asasinați în Europa național-socialistă între 1 septembrie 1939 și 8 mai 1945“, care alternează țări și „provincii“ (ale nimănui?) și unde România e reprezentată cu numai 40.000 de victime evreiești! E drept că apar și provinciile (nimănui?) fără răspunderi statale? poate doar fiindcă au trecut alternativ de la o țară la alta?): Bucovina (124.642), Basarabia (200.000), Transilvania de Nord (105.000). Nu e însă un mod abil de deresponsabilizare statală? De ce a preferat autorul tocmai acest tabel, e o ciudățenie! (Nu vor profita extremiștii români de acest tabel îndoind?) Alte probleme legate de Holocaust (a nu-l transforma într-un substitut de religie) sunt discutate în limitele raționalității și normalității.

Contenciosul palestinian-israelian pornește de la formula sionistă generală: popor fără țară și țară fără popor. E valabilă doar pe jumătate (prima jumătate), căci a fost locuită, dar de... arabi! Ni se oferă un grafic din care rezultă (p. 577): evreii au stăpânit teritoriul „controversat“ 1700 de ani, în Antichitate, iar arabii 1500 de ani, din Evul Mediu până în 1948, când Israelul revine pe scena istorică.

Sunt pe larg combătute pretențiile teritoriale israeliene pe baza „miturilor biblice“ (Saddam Hussein al Irakului se compara cu Nabucodonosor și dorea să refacă imperiul acestuia pe seama vecinilor, pe baze „istorice“, tot astfel și Israelul pe seama... palestinienilor). Tineretul, îndoctrinat de Likud, ar ține mai mult la un Israel Mare decât la democrație, pace și înțelegere.

Afirmatiile cele mai șocante: ● dominația israeliană prin violență ● negarea existenței poporului palestinian (Golda Meir: „Nu există popor palestinian“ - deci... „legitimarea genocidului“; abuzurile armatei israeliene („oare terorismul din rațiuni de stat devine... eroism?“) ● pierderea prestigiului internațional ● pierderea credibilității;

● Likudul, partid de dreapta, e considerat reacționar (fără nuanțe, deși a făcut pace cu Egiptul și Iordania și pași în direcția cea bună sub Sharon) ca și micile partide reacționare ale ortodoxiei religioase, sprijinite de mișcarea Lubavitsch din New York, ca și de lobby-ul evreiesc din S.U.A.

● Israelul nu are nici un fel de drepturi suverane asupra Ierusalimului (p. 613) - dovadă: nici o ambasadă străină la

Ierusalim. (E drept că urmează nuanțări cu privire la cartierele Ierusalimului, evreiesc, creștin, arab. Probabil că, potrivit Vaticanului, s-ar dori o internaționalizare!).

● Sunt condamnați extremiștii - evrei și arabi - care au drept scop *Marele Israel* sau, respectiv, *Marea Palestină*.

● Ciclul violenței ar funcționa astfel: palestinieniiucid din disperare, israelienii din răzbunare. „Persecuții de ieri sunt persecuții de azi“!

Blocajul înțelegerii ar rezulta din cei trei „nu“ israelieni: nu, convorbirilor cu O.E.P. (fără nuanțe, fără eșecul Rabin-Barak din cauza lui Arafat); nu, retragerii (până la granițele din 1967); nu, statului palestinian. Rezultă dureros impresia delegitimării Israelului (sau a politicii israeliene - puțin echivoc!). Autorul caută totuși căile unei înțelegeri, pe calea compromisului. Cere Vaticanului să recunoască explicit Statul Israel. Dar, evident, balanța înclină către cauza palestinienilor, victimizați. Guvernele israeliene nu trebuie sprijinite necondiționat; criticii nu sunt neapărat antisemiți. Punctul slab al cărții e *Războiul din Irak* (considerat greșit), azi ar fi fost, poate, reevaluat după 11 septembrie american (deja un moment important pierdut pentru analiză - carență care ar trebui să rezulte și din volumul *Islam*, unde mă întreb dacă fundamentalismul islamic e condamnat cu tot atâta hotărâre!). Analiza politică nu se bucură de perspectivă și nici de perspicacitate. Autorul scrie: „Încă din vremea războiului din Golf, extremiștii palestinieni par a fi slăbiți“ - iată însă că acum *Hamasul e la putere!*

Apariția cărții ridică și alte probleme care depășesc mult cadrul editorial. E vorba de faptul că publicul nostru cititor nu e pregătit pentru o asemenea abordare critică. Ea va constitui un șoc. În Occident au apărut numeroase cărți critice, chiar din punct de vedere evreiesc, cu privire la politica Israelului, ceea ce noi nu am dezbătut niciodată (articole, conferințe, mese rotunde). Autorul are în mare măsură „acoperire“ (bibliografică) israeliană și evreiască

(din Diaspora), mai ales *Iehoshua Leibowitz*, pe care noi nu i-am tradus sau comentat, intelectuali de marcă, dar marginalizați și în minoritate. Prin publicarea cărții se deschide, firește, Cutia Pandorei! Dar nu e cumva mai rău să o ascundem? Acum, când acest lucru s-ar afla cu siguranță și ar prelua ștacheta „o altfel de editură“, nu ar fi oare scandalul încă mai mare și un lucru neînțeles și contraproductiv? Repet: autorul se sprijină larg pe autori evrei, pe personalități de referință, ca Nahum Goldmann și urmașii săi la conducerea Organizației Sioniste Mondiale, pe mișcarea Pacea Acum, israeliană, sau pe American Jewish Congress - critici ai politicii multor guverne israeliene [...].

În esență, autorul - pe care trebuie să-l credem, totuși, de bună credință - susține (p. 605) că „nu trebuie să acceptăm nici o identificare necritică în legătură cu politica statului Israel (deoseori pură politică de partid). În ciuda întregii simpatii fundamentale pentru Israel (s.n.), se aplică următorul principiu: cel ce critică politica unui guvern israelian acela nu e neapărat un «inamic» al Israelului. El poate fi un prieten cinstit al Israelului. În orice caz, autorul acestei cărți este și rămâne unul dintre ei“. Să-l credem pe cuvânt, în strădania lui de a căuta totuși soluții de pace și înțelegere, să îndreptăm ce e de îndreptat, în dezbateri publice [...].

ȚICU GOLDSTEIN

„Je suis juive!“ - sunt evreică! Propoziția aceasta, asemeni unui tipărit mut, intitulând un teledocumentar francez, ar putea fi rostită - ce evreu nu o știe? - în diferite sonorități. Cu șoapta rușinată a umilinței. Cu urlul disperării. Cu mândrie sfidătoare. Sau cu demnitate calmă și conștiința valorii rădăcinilor. Astfel a și sunat în glasul doamnei Simone Veil, una din cele mai importante personalități politice ale vremii noastre, al cărei portret l-am putut vedea într-o duminică dimineață (28 mai) ca pe un dar făcut de Tv.R.-Cultural celor care vor cu adevărat să înțeleagă condiția evreului trăitor în secolul 20. În transpunerea mult prea explicativ-diluată a titlului „Din lagărul nazist în Parlamentul european“, filmul își mai pierde ceva din impactul emoțional și poate chiar din atractivitatea sa. Câteva din cele mai de seamă telecanale franțuzești și-au dat mâna, într-o Franță care nu poate fi suspectată de un filosemitism excesiv, pentru a realiza acest documentar închinat unei mari doamne a politicii mondiale, o doamnă curând octogenară, care nu a uitat - urcând pe riscanta scară a politicii până la calitatea de președintă a Parlamentului european - două lucruri esențiale: că e femeie și că e evreică. Două handicapuri cărora filmul le-a descoperit și relevat resorturile stimulante: un film făcut ca o plecaciune respectuoasă și recunoscătoare.

Să zic că, înainte de a fi un documentar politic și istoric, filmul e o foarte umană și caldă saga de familie? Cred că nu așa greși prea tare. Așa și începe, de altfel: cu așternerea unei fețe de masă albă, scrobită, împodobită cu broderie

englezească și cu așezarea veselei din porțelan fin, într-o sufragerie elegantă în care năvălesc membrii unei familii numeroase - fii, nurori, gineri, nepoți, rubedenii, toți veseli, gălăgioși, copii cu înfățișare blond-semitică sau brună, ca a sabilor, de o vitalitate cuceritoare. E „noua“ familie a soților Simone și Antoine Veil - acum bunici - căci cea „veche“ a fost spulberată în lagărele naziste: mama, tatăl,

fratele, mai târziu și o altă soră și alte rude au murit în lagărele naziste de la Auschwitz, Bergen-Belsen, Bolbrek. „Reconstrucția“ unei familii a fost, dacă vrei, răzbunarea Simonei, semnalul că a învins, că a supraviețuit încercării de a fi definitiv zdrobiți: cum a fost eliberată din lagăr s-a căsătorit, la nici 20 de ani, și a adus imediat pe lume un copil, dându-i numele mamei ei adorată; cea care, în lagăr, le îmbia cu un neînfricat optimism și curaj să cânte în timp ce cărau bolovani, lucrau pământul sau curățau cartofii putrezi, obligați fiind la o rapiditate care le rănea degetele. La 18 ani, Simone - unul dintre cei patru copii ai unei familii prospere din burghezia intelectuală franco-evreiască, descoperă că identitatea ei este condamnată la anihilare: ca să poată da bacalaureatul, a trebuit să-și facă acte false, pe un nume fals (pe cele autentice, ștampila „evreică“ semnase condamnarea la moarte socială și în cele din urmă chiar și fizică). Apoi, după arestarea și deportarea lor, numele i-a fost transformat în număr și tatuat pe braț. Ca la vite. Filmul le arată pe Simone și Marceline, prietena și vecina ei de prici și suferință din Blocul 9, răsfoind acum un album cu vechi poze de familie, întinse pe o sofa confortabilă. „Lucrez mai mult culcată“, mărturisește ea, zâmbind ușor jenată de puținele mai scăzute ale vârstei - și tare am mai înțeles-o -, dar nici acum nu-și dezmințe frumusețea și distincția din fotografiile tinereții: trăsăturile fine, armonioase, ochii albaștri, migdalați, părul purtat lins peste cap. Nimic din asprimea snob-aristocratică a Margaretei Thatcher, de pildă, la această evreică-franceză, care a avut curajul să lupte, în guvernul în care ajunsese ministru al Sănătății, pentru legea avortului, ba să-i și obțină promulgarea. „Este singura modalitate reală de a asigura egalitatea dintre femeie și bărbat“, nu a obosit ea să repete, în ciuda împotrivirilor ivite. Legea care îi poartă numele a fost primită de femei cu o imensă simpatie și solidaritate, dar a stârnit, în cercurile catolice și printre bărbații „macho“ un val de antipatie, Simone Veil fiind atacată de a-bominabile aluzii antisemite. Nimic nu i-a oprit însă drumul și hotărârea de a-și apăra convingerile și lupta, cea pentru o Europă unită și democrată continuând să fie una dintre prioritățile ei.

Urmărită de camerele de filmat ale operatorilor, o vedem în film pe Simone Veil revenind pe locurile crimelor naziste, la „muzeele“ morții: iarba crește verde, proaspătă, văzduhul s-a purificat demult de mirosul gazelor și al cârnii de om arse, sârma ghimpată a fost înlăturată. Vie a rămas doar neuitarea. În numele ei, Simone Veil își privește telespectatorii în ochi și le spune, cu o calmă și nobilă demnitate: „Sunt și rămân evreică. La mormântul meu se va rosti, cum se cuvine, un Kadiș“.

SANDA FAUR

„Je suis juive!“

● În „OBSERVATOR CULTURAL“, nr. 66/1 iunie a.c., citim despre deschiderea unei expoziții „Dada“ la Veneția, Liana Saxone-Horodi scrie despre profesorul ei, pictorul R. Schweizer-Cumpănă (120 de ani de la naștere). În nr. 67/8 iunie, Alina Felea scrie despre Toma Pavel, profesor la Collège de France (fiul Ameliei Pavel, regretat critic de artă). Sunt amintiri doi sărbătoriți, Mircea Cărtărescu (50 de ani), Adriana Bittel (60 de ani). În nr. 68/15 iunie, este comentată cartea de eseuri a lui Ion Vlad, *Romanul universurilor crepusculare* (Th. Mann, Musil, Broch, Gombrowicz, Günther Grass, Malaparte, Céline). Ultimul din listă a fost, din păcate, un adept al „noii ordini naziste“, spre deosebire de toți cei amintiți înaintea lui. Ni se pare puțin abuzivă alăturarea. Suplimentul cultural este dedicat în întregime prestigiosului Mircea Horia Simionescu. În același număr este elogiată „marea doamnă a violoncelului“, Natalia Gutman, care a concertat în România.

● REVISTA „22“, nr. 848/6 iunie, publică „Protestul“ unor intelectuali de marcă față de „derapajele“ xenofobe ale cotidianului „Ziua“ (știm că redactorul V. Roncea și alții s-au adresat justiției spre a se apăra). Acuzator este și articolul lui Radu Ioanid reproduc din „Wall Street Journal Europe“ din 30 mai 2006. „Atacuri antisemite la București“ (despre C.V. Tudor, Gigi Becali, care, desigur, nu se declară antisemiți). Stéphane Courtois este prezent cu „Onoarea pierdută a stângii europene“, despre PC Francez, stalinism, comunism prin prisma zilei de azi. Petre Iancu semnează articolul „În budoarul fiarei“, despre vizita Papei la Auschwitz. Nr. 849/13 iunie publică pe prima pagină portretul lui V. Tismăneanu și declarația sa: „N-am avut de-a face cu Securitatea“. Dennis Deletant oferă un fragment din cartea sa *România sub regimul comunist*. *Mircea Eliade* „reapare“ cu fragmente din *Jurnal portughez*, publicat la Humanitas, în care

Churchill, Roosevelt sunt numiți „imbecili“, dar este lăudat Unamuno, care era antifranchist și antifascist. Pas, de înțelege ceva?! Despre Iordan Chimet scrie Andrei Ursu, care l-a cunoscut bine pe regretatul scriitor. Tot evocări sunt textele lui Sorin Vieru și Uliup Vlad despre Anatol Vieru (80 de ani de la naștere). Interesante - prezentarea și textul Monicăi Săvulescu-Voudouris, trăitoare în Danemarca, o scriitoare ce știe să combată xenofobia.

DIN PRESA CULTURALĂ Iunie 2006

● „ROMÂNIA LITERARĂ“, din 2 iunie a.c., anunță pe prima pagină aniversarea scriitoarei Adriana Bittel, ca și apariția unui nou roman de Tatiana Tolstai, nume prestigios în literatura europeană. Despre Adriana Bittel scriu Gabriel Dimisianu, Ioana Părvulescu, Sorin Lavric („O Hestia modernă“), Daniel Cristea Enache, Alex. Ștefănescu (fost coleg de bancă, la facultate), Marina Constantinescu, Mircea Iorgulescu („Blândă rău!“ - text f.f. original!). În alte pagini: Alex. Ștefănescu se războiește, extrem de iritat, cu contestatarii *Istoriei* sale. Barbu Cioculescu îl evocă pe Iordan Chimet, Sorin Lavric recenzează o nouă carte a lui Solomon Marcus. Despre George Enescu, Yehudi Menuhin, Radu Lupu, Lawrence Foster, Mariana Nicolesco scrie Guy Cherqui. În nr. 23/9 iunie, Sorin Lavric îl felicită pe cărturarul Paul Miron, trăitor în Germania, fără a uita să menționeze apartenența acestuia, e drept, înaintea

majoratului, la Frățiile de Cruce (legionare). Nu vedem motivația regretului de a nu fi rămas în țară din moment ce chiar regimul lui Ion Antonescu îl arestase. Doar nu ne așteptăm la victoria Germaniei naziste?! Derutante sunt uneori comentariile lui Sorin Lavric. De la Paris scrie Lucian Raicu, despre Fundoianu, care scria... despre Rimbaud. Gina Sebastian Alcalay oferă „Universul clișeeilor“ (din recenta sa carte), iar Mircea Mihăieș îl susține pe Mihai Răzvan Ungureanu, ministrul de Externe „atacat“ de „Ziua“.

● În „DILEMA VECHĂ“, nr. 123/2 iunie, Radu Coșoșu dedică tableta sa amintirii lui Iordan Chimet, scriind despre un roman al lui Ph. Roth. Adrian Cioroianu critică, justificat, eterogenitatea informațiilor oferite de revista „Lumea“, tendința lor fiind spre antiamericanism și, uneori, spre edulcorarea legionarismului (v. un articol despre Moța și Marin, semnalat și de noi).

● Salutăm aici apariția unei reviste surori, „DILEMATECA“, nr. 1/mai 2006, într-o excelentă formulă grafică, cu 82 de pagini, cu recenzii, comentarii despre cărți, interviuri.

● În „IDEI ÎN DIALOG“, nr. 6/iunie 2006, citim evocări ale unor personalități plecate din această lume în 2006, J.F. Revel (n. 1924), Jaroslav Pelikan (n. 1923), Dan C. Mihăilescu evocă fosta revistă L.A.I., supliment al „Cotidianului“ și amintește diverse nume: Patapievic, T. Baconsky, Nae Ionescu, Nichifor Crainic, Radu Gyr ș.a. Autorul încearcă, parcă, o disculpare, dar nu știm cine i-o cere. Despre opera lui Kafka scrie Călin Cristian Pop.

● „CONTEMPORANUL - IDEEA EUROPEANĂ“, din iunie 2006, oferă o prezentare generoasă a scriitoarei israeliene Madeleine Davidsohn, semnată de Aura Christi, o relateare despre „Premiile Contemporanului“ (Ion Ianoși, Irina Petras ș.a.), un dialog Aura Christi - Norman Manea, o corespondență din New York a Ancăi Pedvis, poezie de Rilke în traducerea lui Nicolae Breban.

BORIS MARIAN
Continuare în pag. 12